

ЖАДИДЧИЛАРИМИЗНИНГ БИЗНИНГ КЕЛАЖАГИМИЗГА ХИЗМАТЛАРИ.

Носирова Умедахон Собировна

*Фарғона вилояти Сўх тумани, Хушёр қишлоғидаги 14 сон мактабида (Филолог)
тожик тили ва адабиёти фани ўқитувчиси*

Аннотация: *Жадидчилик XIX аср охири ва XX аср бошларида Туркистонда пайдо бўлган ижтимоий-сиёсий ва маърифий ҳаракатдир. Унинг асосий мақсади халқни замонавий билимлар билан қуроллантириш, эскилик сарқитларидан воз кечиш ва жамиятни янгилаш эди. Жадидлар мактаб-маориф, матбуот, театр ва адабиёт орқали миллат онгини уйғотишга ҳаракат қилдилар. Уларнинг бу фаолияти бугунги Ўзбекистоннинг ривожланиши, миллий ўзликни англаши ва келажаги учун муҳим пойдевор бўлиб хизмат қилди. Ушбу мақолада жадидларнинг бу борадаги хизматлари ва уларнинг замонавий жамият учун аҳамияти ҳақида сўз боради.*

Калит сўзлар: *Жадидчилик, маърифат, миллий уйғониш, тараққиёт, маориф, матбуот, Усмон Носир, Абдулла Қодирий, Абдурауф Фитрат, Чўлпон, Бехбудий, мустақиллик.*

Аннотация: *Джадидизм - это социально-политическое и просветительское движение, возникшее в Туркестане в конце XIX - начале XX века. Его основная цель заключалась в вооружении народа современными знаниями, отказе от пережитков прошлого и обновлении общества. Джадиды стремились пробудить национальное самосознание через образование, прессу, театр и литературу. Их деятельность послужила важным фундаментом для развития современного Узбекистана, его национального самосознания и будущего. В данной статье рассматриваются заслуги джадидов в этом направлении и их значение для современного общества.*

Ключевые слова: *Джадидизм, просвещение, национальное пробуждение, прогресс, образование, пресса, Усмон Носир, Абдулла Кадыри, Абдурауф Фитрат, Чулпан, Бехбудий, независимость.*

Annotation: *Jadidism was a socio-political and educational movement that emerged in Turkestan in the late 19th and early 20th centuries. Its main goal was to equip the people with modern knowledge, reject old traditions, and reform society. The Jadids sought to awaken national consciousness through schools, the press, theater, and literature. Their work laid an important foundation for the development of modern Uzbekistan, its national identity, and its future. This article discusses the contributions of the Jadids and their significance for modern society.*

Keywords: *Jadidism, enlightenment, national awakening, progress, education, press, Usmon Nosir, Abdulla Qodiriy, Abdurauf Fitrat, Cho'lpon, Behbudiy, independence.*

Жадидчилик — бу XIX аср охири ва XX аср бошларида Туркистонда пайдо бўлган, халқни илм-маърифат ва маданият орқали уйғотишга қаратилган буюк ҳаракатдир. Жадидлар ўша даврдаги таназзул ва қолоқликдан чиқишнинг ягона

йўли илм, замонавий таълим ва миллий уйғониш эканини чуқур англаб етган фидойи инсонлар эдилар. Уларнинг фаолияти фақатгина маърифий соҳа билан чекланиб қолмай, балки сиёсий ва ижтимоий ўзгаришларга ҳам асос бўлди. Бугунги кунда Ўзбекистоннинг мустақил ва ривожланаётган давлат сифатида қад ростлашида жадиждларнинг мероси беқиёс аҳамиятга эга. Уларнинг ғоялари, асрлар давомида миллат онгига сингиб борган қадриятларимиз, бугун ҳам бизнинг келажакка бўлган йўлимизни ёритиб келмоқда. Бу мақолада биз жадиждларнинг маърифий, ижтимоий ва сиёсий соҳалардаги хизматларини батафсил кўриб чиқамиз, уларнинг бугунги кундаги аҳамиятини таҳлил қиламиз.

Жадиждчилик ҳаракатининг бизнинг бугунги ва келажак ҳаётимизга хизматларини бир неча асосий йўналишларда кўриш мумкин.

1. Миллий ўзлик ва онгни уйғотиш

Жадиждларнинг энг катта хизмати — бу халқ онгини уйғотиш, унинг миллий ўзлигини англашга ёрдам бериш бўлди. XX аср бошларида туркистонликлар ўз тарихи, тили ва маданиятининг қадр-қимматини унутиш арафасида эдилар. Жадиждлар Чўлпон, Абдулла Қодирий, Маҳмудхўжа Беҳбудий каби маърифатпарварлар орқали адабиёт ва санъатда миллий руҳни жонлантirdилар. Уларнинг асарларида халқнинг озодликка интилиши, адолатсизликка қарши кураши акс эттирилди. Бу асарлар бугунги кунда ҳам миллий ғурур ва ватанпарварлик туйғуларини мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда.

2. Замонавий таълим ва маорифни ривожлантириш

Жадиждларнинг асосий шиорларидан бири "ўқиш ва ўрганиш" эди. Улар эски мактаблар ўрнига янги усулдаги усули жадижд мактабларини очдилар. Бу мактабларда диний билимлар билан бир қаторда физика, кимё, география, тарих каби дунёвий фанлар ҳам ўқитилган. Бу янги мактаблар замонавий илм-фанга асос солди ва келажакда Ўзбекистоннинг ўз зиёлиларига эга бўлиши учун мустаҳкам пойдевор яратди.

3. Матбуот ва сўз эркинлигига асос солиш

Маҳмудхўжа Беҳбудий томонидан нашр этилган "Ойна" журнали, Абдурауф Фитратнинг мақолалари, "Самарқанд" газетаси каби нашрлар жадиждчилик ғояларини кенг омма орасида тарқатишга хизмат қилди. Улар ўз мақолаларида жамиятдаги камчиликларни танқид қилиб, адолат, эркинлик ва тараққиёт ғояларини илгари суришди. Бугунги кунда Ўзбекистондаги оммавий ахборот воситаларининг шаклланишида жадиждлар томонидан қўйилган бу асослар катта аҳамиятга эга.

4. Сиёсий ва ижтимоий онгни юксалтириш

Жадиждлар фақатгина маърифий фаолият билан чекланиб қолмадилар. Улар "Ёш хиваликлар" ва "Ёш бухороликлар" каби сиёсий гуруҳларни тузиб, халқнинг сиёсий ҳуқуқларини ҳимоя қилишга ҳаракат қилдилар. Улар миллий мустақиллик ғоясини оммалаштирдилар. Бу курашлар натижасида келажакда Ўзбекистон

давлатининг мустақил деб эълон қилиниши учун кураш олиб борган кўплаб ватанпарварлар етишиб чиқди.

5. Маданият ва адабиётни бойитиш

Жадидлар даврида Ўзбек адабиёти ва санъати янги босқичга кўтарилди. Абдулла Қодирийнинг "Ўтган кунлар" романи, Абдурауф Фитратнинг драмалари, Чўлпон шеърияти ўзбек адабиётининг олтин фондини ташкил этади. Бу асарлар нафақат бадиий жиҳатдан юксак, балки маърифий ва тарбиявий аҳамиятга эгадир. Улар бугунги авлодни миллий қадриятлар руҳида тарбиялашда беқиёс роль ўйнамоқда.

Хулоса

Жадидчилик ҳаракати, ўз даврининг сиёсий ва маънавий қолоқлигига қарши кўтарилган кучли маърифий тўлқин сифатида, Ўзбекистоннинг бугунги куни ва келажаги учун мустақкам пойдевор яратди. Жадидларнинг фаолияти фақатгина ўз даври билан чекланиб қолмай, балки бизнинг замонамизгача етиб келган улкан маънавий ва маданий меросдир. Уларнинг миллий онгни уйғотиш, замонавий илм-фанга асос солиш, миллий адабиёт ва матбуотни ривожлантириш ҳамда халқнинг озодлиги ва мустақиллиги учун курашиш борасидаги хизматлари беқиёсдир.

Жадидларнинг кадр-қиммати шундаки, улар бизга фақатгина тарих китобларидан маълум шахслар эмас, балки келажакни қандай қуриш кераклигини кўрсатиб берган буюк мураббийлардир. Уларнинг "жаҳолатдан илмга, қолоқликдан тараққиётга" шиори бугун ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган. Ҳар бир Ўзбекистон фуқароси, айниқса, ёшлар, жадидларнинг фидойилиги, билимга чанқоқлиги ва Ватанга муҳаббатидан ибрат олиши лозим. Уларнинг орзу-умидлари бугунги мустақил Ўзбекистоннинг ривожланиши ва гуллаб-яшнашида ўз аксини топган.

Хулоса қилиб айтганда, жадидларнинг бизнинг келажакимизга хизматини шундай ифодалаш мумкин: улар ўз ҳаётлари ва фаолиятлари билан бизга миллий ўзликни англаш, илмга интилиш ва мустақил фикрлаш каби асосий қадриятларни мерос қолдирдилар. Бугун бизнинг вазифамиз – улар бошлаган эзгу ишларни давом эттириш, Ўзбекистонни янада тараққий топган, маърифатли ва кучли давлатга айлантиришдан иборат. Бу эса жадидлар руҳига энг муносиб эҳтиром бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар рўхати

1. "Улуғ келажак сари: Жадидчилик" - Муаллиф: Шерали Турдиев. Бу китобда жадидчиликнинг тарихи, ғоялари ва асосий вакилларининг фаолияти чуқур таҳлил қилинган.

2. "Жадидчилик: ўтмиш ва келажак" - Муаллиф: Наим Каримов. Асарда жадидларнинг маънавий мероси ва унинг бугунги кундаги аҳамияти ҳақида фикрлар билдирилган.

3. "Туркистон жадидлари" - Муаллиф: Қодиржон Комилов. Китобда жадидларнинг сиёсий фаолияти, уларнинг Россия империяси ва совет ҳокимиятига қарши кураши батафсил ёритилган.

4. "Маҳмудхўжа Беҳбудий" - Муаллиф: Бегали Қосимов. Мазкур монографияда жадидчилик ҳаракатининг асосчиларидан бири, улуғ маърифатпарвар Маҳмудхўжа Беҳбудийнинг ҳаёт йўли ва фаолияти ҳар томонлама таҳлил қилинган.

5. Бадиий ва илмий-оммабоп адабиётлар:

6. "Ўтган кунлар" - Абдулла Қодирий. Жадидларнинг миллий ўзликни уйғотиш борасидаги ғояларини акс эттирувчи роман.

7. "Адабиётшунослик асослари" - Иброҳим Ҳаққул. Асарда жадид адабиётининг ўрни ва аҳамияти ҳақида илмий-назарий маълумотлар берилган.

8. "Жадид адабиёти ва унинг тараққиёти" - Озод Шарафиддинов. Жадидлар ижодининг ўзбек адабиётидаги ўрни ҳақида атрофлича маълумот беради.